

5. Зеер Э., Сыманюк Э. Компетентностный подход к модернизации профессионального образования // Высшее образование в России. – №4. – 2005. – С. 23-30.
6. Кубракова Н. В. Формування самоосвітньої компетентності учнів в основній школі сільської місцевості // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки: Зб. наук. пр. / Редкол.: Т. І. Сущенко (відп. ред.) та ін. – Київ-Запоріжжя. – 2005. – Вип. 36. – 415 с.
7. Образовательный стандарт высшей школы: сегодня и завтра / Под ред. В. И. Байденко, Н. А. Селезневой. Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов. – М., 2001. – С. 23-24.
8. Пометун О. І. Компетентнісний підхід – найважливіший орієнтир розвитку сучасної освіти // Рідна школа. – 2005. – №1. – С.65-69.

УДК 378

Яцула Т.В.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО СТВОРЕННЯ ВЛАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ВИХОВАННЯ

Автор розглядає організаційно-педагогічні умови підготовки майбутніх учителів до створення власних технологій виховання. У статті висвітлюються аспекти реалізації нових підходів професійно-педагогічної підготовки. Також визначені знання, вміння і навички майбутнього вчителя, що є необхідними для вчителя-організатора дозвілля.

The author investigates organization-pedagogical conditions of future teacher's training for creation of their own technologies of upbringing. The aspect of realization of new approaches to professional-pedagogical training is shown in the article. Future teacher's knowledge, abilities and skills, which are necessary for the teacher-organizer of leisure time are also represented here.

У сучасному виховному процесі діяльність учителя, якою б творчою вона не була, передбачає володіння технікою керування саморозвитком школярів. Необхідно осмислено активізувати й організувати особистісний розвиток учнів, їхню спрямованість на участь у розвиваючих ситуаціях виховання.

Проблеми професійної підготовки вчителя знаходяться в центрі уваги таких науковців, як: Є.С.Барбіна, М.В.Гриньова, О.В.Глузман, О.М.Пехота, В.А.Семиченко, Г.В.Троцько та ін.

Разом із цим питання підготовки майбутніх учителів до створення власних технологій виховання у сфері дозвілля школярів не знайшло відображення в наукових працях.

Метою статті є визначення організаційно-педагогічних умов підготовки майбутніх учителів до створення власних технологій виховання, за допомогою яких викладач зможе домогтися найбільшої ефективності навчання майбутніх учителів відповідно до цілей їх особистісної взаємодії зі школярами.

Цілями такої взаємодії виступають уміння майбутніх учителів моделювати зміст виховного процесу, систему взаємин між суб'єктами (тобто побудова виховної технології), удосконалювати свою методичну компетентність та рефлексивні здібності.

Ставлячи перед собою завдання підготовки студентів до опанування нової для них ролі – творця власних проектів виховної взаємодії, ми розуміли, що для його розв'язання необхідно сформулювати гуманістично орієнтоване мислення в майбутніх учителів. Гарантом розвитку такого мислення мають стати нові підходи до професійно-педагогічної підготовки вчителя.

У майбутніх учителів (у більшості, принаймні) педагогічне мислення заходиться під тиском стереотипів щодо розуміння педагогічної діяльності, що гальмує формування в них здатності до творчого мислення.

Необхідно змодельовати для майбутніх учителів такий навчальний процес, що дозволяв би освоювати гуманістично орієнтовані аспекти педагогічного мислення. Це і стало для нас одним із завдань дослідження. Для його розв'язання передусім треба було 1) вибудувати систему цілей взаємодії викладача психолого-педагогічних дисциплін і майбутніх учителів і 2) визначитися зі змістом цієї підготовки відповідно до намічених цілей (табл. 1).

Зазначені цілі і плановані результати припускають внесення нових компонентів у зміст психолого-педагогічної підготовки майбутніх учителів. При визначенні цих компонентів необхідно враховувати протиріччя між необхідністю розвитку смисложиттєвих позицій майбутніх вчителів у виховній взаємодії зі школярами і традиційним інформаційно-репродуктивним навчанням.

Таблиця 1.

Цілі	Плановані результати
Формування гуманістично орієнтованого мислення майбутнього вчителя. Розвиток установки на смисложиттєві орієнтири в педагогічній діяльності	<ul style="list-style-type: none"> - Уміння планувати взаємодію зі школярами на основі ціннісного сприйняття простору життєдіяльності сучасної дитини; - уміння моделювати виховну взаємодію в умовах соціокультурних особливостей розвитку дітей; - уміння моделювати взаємини в межах особистісно орієнтованого виховання
Завдання	
Викладача	Майбутніх учителів
1. Створити умови для успішного оволодіння майбутніми вчителями механізмом моделювання виховної взаємодії.	Опанувати механізмом виховної взаємодії
2. Сформувати потребу в саморозвитку, підвищенні методичної компетентності	Усвідомити взаємозв'язок між успіхом у взаємодії зі школярами і психолого-педагогічною, методичною компетентністю.
3. Забезпечити засвоєння студентами наступних понять:	Засвоїти на рівні моделювання і практичного застосування зміст наступних понять:
потреба, мета, особистісні особливості як основа змісту і цілей виховного процесу, особистісний розвиток у соціокультурному просторі, цінності педагогічної діяльності і ціннісні відносини, особистісно-орієнтований підхід у вихованні, дитина як суб'єкт взаємодії, рефлексія у взаєминах, технологія виховання (у широкому і вузькому смислі слова)	
4. Активізувати процес оволодіння майбутніми вчителями такими способами діяльності:	Опанувати наступними уміннями:
сприймати і приймати іншого, ідентифікувати себе з іншим (насамперед з дитиною), досліджувати вплив соціокультурної ситуації на розвиток дитини, проектувати на цій основі свою взаємодію; добирати адекватні цілям взаємодії методи, прийоми, засоби; вивчати життєві перспективи розвитку учнів і активізувати процес їхнього саморозвитку, визначати зміст взаємодії відповідно до реальних умов життєдіяльності дітей; обирати ефективні технології виховання й обґрунтовувати свій вибір; проводити контроль результатів особистісного розвитку і наступне корегування; розвивати рефлексивні якості свої і дітей.	

Розв'язання цього протиріччя можливе за умови інтеграції філософського, психологічного знання “особистість”, “сенс життя” у власну проекцію діяльності і проекцію

взаємодії з дитиною, яка розвивається, а також сформованості умінь вибору чи створення власної технології виховання.

У своєму дослідженні ми спробували через зміст психолого-педагогічної освіти реалізувати принцип цілісності, однак знання (із загальної, вікової, педагогічної і соціальної психології, з педагогіки), що здобуваються майбутніми вчителями стоять окремо від розв'язання особистісно і професійно значимої проблеми. Під час практики, студент орієнтується на добре відомі йому з власного досвіду аспекти виховної діяльності (добір змісту, методів, прийомів, форм взаємодії), що далеко не завжди призводить до позитивного результату взаємодії як для учнів, так і для майбутнього вчителя. З огляду на це, у систему підготовки майбутніх учителів були включені питання особливостей соціокультурного розвитку сучасної дитини, субкультури учня підліткового і юнацького віку, теорії особистісного і синергетичного підходів у вихованні й ін. Вони були об'єднані навколо професійно значимої для майбутнього вчителя теми – моделювання виховних технологій. (Клубних об'єднань дозвілленого спілкування школярів).

Наступним принципом, що покладений в основу інноваційних підходів до професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів, став принцип відповідності теоретичних знань запроєктованим емоційно-ціннісним відносинам. Реалізація цього принципу дозволяє майбутнім учителям на власному досвіді переконатися в негативних наслідках недооцінки того чи іншого компонента психолого-педагогічних знань при доборі змісту, методів, форм взаємодії зі школярами.

В якості аналізованого студентами матеріалу нами пропонуються розроблені студентами-практикантами сценарії класних годин, виховних заходів. Аналіз здійснюється за наступною схемою:

1. Наскільки актуальні для учнів проблеми, що обговорюються на класних годинах?
2. Чи відповідає зміст потребам учнів?
3. Які елементи класної години спрямовані на саморозвиток, особистісний ріст учнів?
4. Яке враження склалося б у вас від проведеного виховного заходу, якби ви були учнями цього класу?
5. Пригадайте найбільш цікаві елементи класних годин періоду вашого учнівства. Поділіться цими спогадами.

Після обговорення студентам пропонується ознайомитися з соціокультурними особливостями життя сучасних дітей через аналіз фільмів, що вони дивляться; газет, журналів, які читають; музики, яку слухають; комп'ютерних ігор, у які грають і т.ін.

У процесі професійної підготовки студентів важливим є не тільки одержання ними певного обсягу знань, а і їх саморозвиток, визначення змісту своєї професійної діяльності. І зміст, і процес навчання повинні бути орієнтовані насамперед на розвиток професійної спрямованості, методичної компетентності і рефлексивних здібностей майбутніх учителів.

Такий підхід дає можливість майбутнім учителям по-новому оцінити свою діяльність з добору змісту виховної взаємодії та реалізації його у школі.

Не менш важливим для нас є принцип ідентифікації себе з підростаючою дитиною, що природно пов'язаний з попередніми підходами. Особливість успішної взаємодії полягає в тому, що вимагає від учителя-вихователя розвиненої емпатії, здатності розуміти і відчувати те, як дитина сприймає навколишній світ.

Тому, плануючи процес навчання майбутніх учителів, ми намагалися в максимальній мірі наблизити його до реалій життя сучасних дітей, щоб надати студентам можливість виявляти і розвинути свої індивідуально-творчі особливості.

Конструювання виховних технологій в цілісній навчально-пізнавальній діяльності майбутніх учителів, що зумовлена логікою навчання, у загальному вигляді можна представити так:

1. Аналіз педагогічної діяльності з позиції зростаючої дитини.

2. Визначення того, хто може допомогти в розв'язанні проблем, що виникають, у задоволенні потреб.
3. З'ясування протиріч, формулювання проблем, постановка індивідуально-розвиваючих завдань.
4. Освоєння педагогічних, і зокрема виховних технологій.
5. Усвідомлення своєї ролі в контексті проблем розвитку дитини.
6. Смісложиттєве і професійне самовизначення і розробка цілей взаємодії
7. Вироблення загальнопедагогічних умінь (вивчення мотивації дозвіллевої діяльності школярів, визначення її цілей і результатів, вичленовування окремих компонентів соціокультурного досвіду у змісті виховання і т.д.).
8. Моделювання виховної технології.
9. Аналіз створеного проекту з урахуванням можливої адаптації.

Відповідно до вищезгаданих цілей, завданнями і принципами добору змісту складається програма навчання майбутніх учителів – організаторів дозвілля школярів, що передбачає висвітлення наступних питань:

- вивчення пізнавальних потреб і формування пізнавальних запитів майбутніх учителів, а також розвиток їхніх рефлексивних здібностей у ході самоаналізу професійних труднощів, з якими вони стикаються у процесі підготовки (теми: “Час дозвілля очима дітей, учителів, батьків”, “Основні протиріччя процесу виховання”);
- розвиток методичної компетентності під час роботи над наступними темами: “Сучасні тенденції у виховній взаємодії”, “Введення в педагогічне проектування”, “Цілепокладання у виховній взаємодії”, “Особистісно-орієнтований підхід до добору і конструюванню змісту взаємодії”, “Основні парадигми сучасного виховання”, “Ефективні технології виховання”. (Технології педагогічної підтримки, Технологія формування способу життя, гідної Людини, Виховання на основі потреб людини, Технологія М.Розенберга – Д.Ронзина, Технологія розвитку мотиваційних основ самоорганізації).

Після освоєння цього змісту майбутні вчителі приступають до власне практичних робіт з добору і конструювання змісту взаємодії у сфері дозвілля школярів з різних тем, а також до власного моделювання виховного процесу.

Важливим фактором у професійно-педагогічній діяльності є загальний психологічний клімат у студентській групі, характер міжособистісних відносин.

Не менш важливою є та обставина, що спільна робота майбутніх учителів з даної проблеми (особливо, коли мова йде про системи цілепокладання чи про аналіз змісту виховання на теоретичному рівні, про основні соціокультурні протиріччя виховної взаємодії, про причини зниження рівня вихованості учнів) дає можливість розкрити справжні причини проблем, які стоять перед кожним студентом; переводить особисті, вузькі проблеми на рівень загальнопедагогічних, що, безсумнівно, сприяє підвищенню рівня теоретико-методичної культури майбутнього вчителя.